

Lapsiperheiden huono-osaisuus ilmiönä ja siihen vaikuttavat tekijät

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

2025

Satu Siekkeli

Tiivistelmä

Tekijä(t) Satu Siekkeli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2025
	Sivumäärä 30	
Työn nimi Lapsiperheiden huono-osaisuus ilmiönä ja siihen vaikuttavat tekijät		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aihe oli lapsiperheiden huono-osaisuus ilmiönä ja siihen vaikuttavat tekijät, ja se toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Huono-osaisuus on moniulotteinen ilmiö, jonka määrittäminen on haastavaa, sillä ulkoisten indikaattorien lisäksi siihen liittyy myös ihmisen subjektiivinen kokemus omasta huono-osaisuudestaan.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mistä tekijöistä lapsiperheiden huono-osaisuus muodostuu. Teoriaosuudessa koottiin yhteen tietoa huono-osaisuudesta ja siihen monin tavoin liittyvästä eriarvoisuudesta sekä sen vaikutuksista lapsiperheisiin. Teoriaosuuteen koottiin myös tietoa palveluista ja laeista, jotka ennaltaehkäisevät ja suojaavat lapsiperheitä huono-osaisuudelta. Opinnäytetyöhön valittiin kuusi eri aineistoa tutkimuskysymyksen selvittämiseksi ja aineiston analysoinnissa käytettiin teemoittelua.</p> <p>Opinnäytetyön aineistosta nousi esiin lapsiperheiden huono-osaisuuden eri ilmenemismuotoja, kuten vähävaraisuus, joka koskee yhtä enemmän myös työssäkäyviä. Yhä useammat huono-osaiset lapsiperheet joutuvat turvautumaan ruoka- ja hyväntekeväisyysapuun. Lapsiperheiden huono-osaisuuteen liittyy vahvasti marginalisaatio, syrjäytyminen ja ulkopuolelle jääminen. Myös terveys ja siihen liittyvät haasteet voivat toimia alkusysäyksenä huono-osaisuudelle tai syventää jo olemassa olevaa huono-osaisuutta. Huono-osaisuuden kokemukset vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin ja saattavat aiheuttaa myös ylisukupolvisuuden kierteen. Lapsiperheiden huono-osaisuuden vähentäminen ja ennaltaehkäisy oikeanlaisin palveluin on koko yhteiskuntaa hyödyttävä</p>		
Asiasanat lapsiperheet, huono-osaisuus, eriarvoisuus		

Abstract

Author(s) Satu Siekkeli	Type of Publication Bachelor's Thesis, UAS	Published 2025
	Number of Pages 30	
Title of Publication The phenomenon of disadvantaged families with children and the factors that contribute to it		
Possible subtitle(s)		
Degree, Field of Study Bachelor of Social Services (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
<p>The topic of the theses was the phenomenon of disadvantaged families with children and the factors that contribute to it, and it was done as a descriptive literature review. Being disadvantaged is a complicated theme and sometimes challenging to define because besides the external indicators it is about one's own subjective experience of being disadvantaged. The purpose of the thesis was to find out the factors that contribute to families with children being disadvantaged. The information about being disadvantaged was gathered in the theory section and information about the inequality connected to it, and the effects it has on families with children. Also, information about the laws and services that prevent and protect families from being disadvantaged was gathered in the theory section. Six different kinds of materials were selected to resolve the research question and thematic analysis was used.</p> <p>Certain factors emerged from the data when searching for the factors that lead to being disadvantaged as a family with children, such as poverty even among the employed. More disadvantaged families with children are forced to rely on food aid and charity. Also, marginalization and being left outside of society is connected to being disadvantaged as a family with children. Health issues can also lead to being disadvantaged or even deepen the problem of being disadvantaged. The experiences of being disadvantaged affect the whole family's wellbeing and can cause an intergenerational cycle. Reducing disadvantages and preventing families becoming disadvantaged with the help of right kind of services is an investment that benefits the whole society in the future.</p>		
Keywords the disadvantaged, families with children, inequality		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Huono-osaisuus moniulotteisena ilmiönä	2
2.1	Huono-osaisuuden määritelmä	2
2.2	Eriarvoisuus yhtenä huono-osaisuuden ulottuvuutena	3
2.3	Huono-osaisuuden vaikutukset lapsiperheiden hyvinvointiin	5
3	Huono-osaisuutta ennaltaehkäisevät ja vähentävät palvelut sekä niitä ohjaava lainsäädäntö	6
3.1	Perhepolitiikan merkitys lapsiperheiden hyvinvoinnissa	6
3.2	Huono-osaisuuden varhainen ehkäisy	6
3.3	Sosiaalihuoltolain merkitys lapsiperheille.....	7
3.4	Lastensuojelulaki lasten hyvinvoinnin edistäjänä.....	9
3.5	YK:n lapsen oikeuksien sopimus lasten oikeuksien turvaajana	9
4	Opinnäytetyön toteutus.....	11
4.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	11
4.2	Tutkimuskysymyksen muodostaminen	11
4.3	Aineiston haku	12
4.4	Aineiston analyysi	15
5	Huono-osaisuuden tekijät lapsiperheissä	16
5.1	Vähävaraisuus	16
5.2	Marginalisaatio.....	17
5.3	Terveys	18
5.4	Perhemuoto	19
5.5	Asuminen	19
5.6	Ylisukupolvisuus	20
6	Yhteenveto ja pohdinta.....	22
6.1	Tulosten tarkastelu.....	22
6.2	Eettisyys ja luotettavuus	23
6.3	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimukset.....	24
	Lähteet.....	26

1 Johdanto

Huono-osaisuus on moniulotteinen ilmiö, joka näkyy ja vaikuttaa monin eri tavoin yhteiskunnassa. Vaikka käsitteenä huono-osaisuus on yleinen ja paljon käytetty, jää sen todellinen merkitys monesti vajavaiseksi. Tutkimusten mukaan huono-osaisuus koostuu erilaisista elintasoon, elämänlaatuun ja elämäntapaan liittyvistä ongelmista ja voi vaikeuttaa ihmisen elämää monin tavoin. (Zitting 2021.)

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa yhdessä muiden ministeriöiden kanssa Suomessa tehdyistä perhepoliittisista linjauksista, jotka pyrkivät takaamaan lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden kehittämisen ja lapsiperheiden toimeentulon takaaminen kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle. (STM.)

Orpon hallituksen linjaamat jo tehdyt sekä tulossa olevat leikkaukset säästötoimenpiteineen vaikuttavat myös lapsiperheiden hyvinvointiin ja erityisesti sen heikentymiseen. Tällä hetkellä köyhyydessä eläviä lapsia on Suomessa 120 000 ja luku tulee kasvamaan entisestään hallituksen tekemien eri sosiaaliturvaan liittyvien leikkausten ja indeksijäädytysten myötä. (EAPN-Fin 2024.) Myös Tilastokeskuksen (2025) mukaan lasten köyhyys- tai syrjäytymisriski on kasvanut vuodesta 2022, jolloin se oli 14,1 %. Vuonna 2023 17,3 % lapsista oli köyhyys- tai syrjäytymisriskin alla.

Lapsuudessa koetut huono-osaisuuden haasteet vaikuttavat myös pitkälle myöhäisempiin elämänvaiheisiin sekä koettuun hyvinvointiin (Kallio & Hakovirta 2020a, 8). Tutkimusten mukaan esimerkiksi heikko taloustilanne lapsuudessa voi johtaa myöhemmässä iässä muihin elämänlaadullisiin ongelmiin, kuten työttömyyteen, terveysongelmiin, huonoon koulumenestykseen sekä taloudellisiin haasteisiin. Erityisesti vauvaikäisenä koettu köyhyys lisää todennäköisyyttä joutua huono-osaisuuden kierteeseen aikuisena. (ITLA 2023.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mistä tekijöistä lapsiperheiden huono-osaisuus muodostuu. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on, miten eri huono-osaisuuden tekijät ilmenevät lapsiperheissä. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä sosiaalialan ammattilaisten tietoisuutta huono-osaisuuden eri elementeistä ja ilmenemisestä lapsiperheissä. Opinnäytetyö toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena.

2 Huono-osaisuus moniulotteisena ilmiönä

2.1 Huono-osaisuuden määritelmä

Monet länsimaiset hyvinvointitutkimukset ovat alun perin lähteneet liikkeelle nimenomaan ihmisten huono-osaisuuden tutkimuksesta. Sitten sosiologinen ja sosiaalipoliittinen näkökanta on kuitenkin laajentunut niin, että se huomioi enemmän hyvää elämää mahdollistavia tekijöitä pelkästään hyvinvoinnin puutteiden tarkastelun sijaan. (Saari 2015, 34–35.)

Suomessa sosiaalitieteellisen huono-osaisuuden tutkimuksen lähtökohtana 1970-luvulla oli maaseudun vähävaraisuuden sekä kaupunkien vähäosaisten aseman selvittäminen. Kuitenkin huono-osaisuuden tutkimus on sittemmin laajentunut Suomessakin ja tutkimuskenttä on nykyään laaja ja moniulotteinen. (Saari 2015, 35.)

Monesti huono-osaisuus mielletään edelleen samaksi asiaksi kuin köyhyys, mutta se on tosiasiallisesti paljon köyhyyttä laajempi ja moninaisempi käsite. Köyhyydelle ja huono-osaisuudelle on kuitenkin yhteistä se, että niihin liittyvät yksilön haasteet elää yhteiskunnassa elämäänsä niin kuin pidetään toivottavana ja hyväksyttävänä. (Kallio & Hakovirta 2020a, 9–10.)

Huono-osaisuutta määrittelevät erilaiset hyvinvointivajeet esimerkiksi liittyen asumiseen, taloudellisen tilanteen heikkouteen, työttömyyteen ja sairauksiin. Yksi tyypillisimmistä taloudellisen huono-osaisuuden mittareista on kotitalouden tulojen vertaaminen väestön mediaanituloihin. Myös erilaisten viimesijaisten rahallisten etuuksien saaminen katsotaan olevan yhteydessä huono-osaisuuteen. Näitä ovat esimerkiksi asumiseen, toimeentuloon ja sairauspäivärahaan liittyvät etuudet. Päihde-, mielenterveys- sekä asunnottomuuspalveluiden piiriin kuulumisen voivat myös kertoa huono-osaisuudesta. (Kainulainen & Saari 2013, 22–23.)

Huono-osaisuutta mitatessa voidaan sitä mitata joko subjektiivisesti tai objektiivisesti. Subjektiivisilla mittareilla mitatessa huono-osaisuuteen liittyy vahvasti yksilön oma kokemus ja identiteetti huono-osaisuudestaan. Objektiivisesti huono-osaisuutta mitattaessa tutkija on puolestaan määrittänyt huono-osaisuuteen viittaavat tekijät etukäteen, kuten esimerkiksi työttömyyteen, tuloköyhyyteen ja viimesijaisiin etuuksiin liittyvät tekijät. Subjektiivinen ja objektiivinen tapa mitata huono-osaisuutta eivät ole aina linjassaan keskenänsä ja tulokset voivat olla poikkeavia mittaustavan mukaan. Esimerkiksi niukassa taloudessa elävä ei välttämättä aina tunne itseään huono-osaiseksi. Tämän takia huono-osaisuuden arvioinnin tarkastelussa olisi hyvä käyttää niin subjektiivista kuin objektiivistakin mittaria. (Kallio & Hakovirta 2020a, 12–13.)

Huono-osaisuuden kasautuminen

Huono-osaisuudessa ei läheskään aina ole kyse vain yhdestä ongelmasta, vaan yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnissa voi olla monenlaisia päällekkäisiä ja limittäisiä hyvinvointivajeita samanaikaisesti. Ihmisellä voi olla mahdollisuus monenlaisiin hyvinvointipalveluihin huono-osaisuuden purkamiseksi, mutta hän saattaa kieltäytyä niistä tai palvelut ovat tehottomia hänen tilanteessaan. (Zitting ym. 2020, 317.)

Yleisesti kaikista haitallisimpana huono-osaisuutena onkin pidetty sellaista huono-osaisuutta, joka koskettaa yksilön monia eri elämänalueita ja on luonteeltaan pitkäkestoista. Huono-osaisuuden kasautumiseen on kuitenkin useampia eri tarkastelutapoja. Yksilöllä voi olla useita eri huono-osaisuuden tekijöitä elämässään yhtäaikaisesti. Toisaalta myös huono-osaisuuden kasautuminen voi tarkoittaa jonkin tietyn huono-osaisuuden tekijän toistumista useammassa elämänvaiheessa, kuten esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyys. Joskus yksi huono-osaisuuden tekijä voi johtaa toiseen ja kolmanteen tekijään prosessinomaisesti, mikä on myös huono-osaisuuden kasautumista. (Berg 2017, 161.)

2.2 Eriarvoisuus yhtenä huono-osaisuuden ulottuvuutena

Väestöryhmien väliset terveys- ja hyvinvointierot ovat edelleen Suomessa suuret, vaikka niiden pienentämiseksi on työskennelty vuosikymmeniä. Koulutus- ja tulotasolla näyttää olevan yhteys terveyteen, toimintakykyyn sekä hyvinvointiin, sillä näihin liittyvät ongelmat ovat yleisempiä lyhyemmän koulutuspolun käyneillä pienituloisilla kuin korkeasti koulutautuneilla suurituloisilla. Eriarvoisuuden konkreettiset vaikutukset näkyvät monin tavoin yksilön elämässä. Toimeentulon lisäksi ne näkyvät esimerkiksi erilaisina osallistumismahdollisuuksina väestöryhmien kesken sekä terveyden ja elämänlaadun eroina. Eriarvoisuus voi myös ilmetä eri väestöryhmien erilaisina kokemuksina palveluiden saatavuudesta. (Kestilä ym. 2023, 4.)

Eriarvoisuuden julkistaloudelliset vaikutukset voivat puolestaan olla verrattavissa jopa väestön ikääntymiseen liittyviin kustannuksiin. Eriarvoisuus jarruttaa talouskasvua sekä heikentää työllisyyttä. Eriarvoisissa yhteiskunnissa myös talouden notkahduksista selviytyminen näyttäisi olevan heikompaa kuin tasa-arvoisissa yhteiskunnissa. (Saari 2015, 233.)

Väestön keskuudessa vallitseva eriarvoisuus on ollut sitkeästi läsnä yhteiskunnassamme jo pitkään. Jotta eriarvoisuutta ihmisten välillä saataisiin kavennettua, tarvitaan pitkäjänteistä monialaista yhteistyötä. Yhteistyön onnistumisen edellytyksiin kuuluu eri

toimijoiden yhteinen päämäärä sekä kyky vertailla alueellisesti eriarvoisuutta ja tarkastella aikaa taaksepäin tunnistaakseen ne toimet, jotka ovat olleet onnistuneita eriarvoisuuden vähentämisessä. Eriarvoisuuden tarkastelu on mahdollista monesta eri näkökulmasta. Sen näyttäytyminen onkin pitkälti riippuvaista siitä, mistä näkökulmasta sitä lähestytään. (Kainulainen ym. 2022, 94.)

Koulutuksen laadun ja saatavuuden parantaminen sekä tukien uudelleenkohdentaminen köyhyyden minimoimiseksi ovat avainasemassa eriarvoisuuden vähentämisessä. Myös palvelujärjestelmän tulisi palvella kaikkia tasapuolisesti ja kaikilla tulisi olla samat mahdollisuudet erilaisista lähtökohdista huolimatta. Jotta eriarvoisuuden vähentäminen ja hyvinvoinnin turvaaminen onnistuisivat, tulisi koko yhteiskunnan tehdä ponnisteluja kestävän kehityksen periaatteisiin omistautumisessa ja sitoutua niihin pitkäaikaisesti. (Kestilä ym. 2023, 4.)

Sosiaalinen etäisyys

Sosiaalinen etäisyys liittyy myös vahvasti huono-osaisuuteen ja eri ihmisryhmien väliseen eriarvoisuuteen. Se on mekanismi, joka saa eri ihmisryhmät tuntemaan etäisyyttä toisiinsa nähden. Se myös vähentää ymmärrystä tai auttamisenhalua toista ryhmää kohtaan. Sosiaalinen etäisyys ilmenee esimerkiksi siinä, miten huono-osaisista puhutaan sekä miten heidän arvioidaan ansainneen heille tarjotun avun. (Saari 2015, Laihialan ym. 2017, 235 mukaan.) Laihialan & Ohisaloon (2017, 235–236) mukaan avun ansaitsemisen arviointiin vaikuttaa yksilön oma tai läheinen kokemus huono-osaisuudesta. Mitä lähempänä on ollut itse huono-osaisuuden kokemusta, sitä enemmän ihminen tyypillisesti tuntee solidaarisuutta ja empatiaa samassa tilanteessa olevia kohtaan ja näin ollen vähemmän sosiaalista etäisyyttä.

Sosiaaliseen etäisyyteen liittyy myös olennaisesti solidaarisuusvaje sekä empatiakuilu. Solidaarisuusvajeesta puhuttaessa tarkoitetaan tilannetta, jossa parempiosaiset eivät ole halukkaita tulonsiirtoihin tai palveluiden rahoittamiseen huonompiosaisten hyväksi, koska se aiheuttaa uudelleenjako- ja tasausvaikutuksia. Parempiosainen väestö olisi ennemmin halukas rahoittamaan niitä palveluita tai etuuksia, jotka ovat pääasiassa sen itsensä käytettävissä. Empatiakuilu puolestaan tarkoittaa tilannetta, jossa parempiosainen väestö ei tunne myötätuntoa huonompiosaista väestöryhmää kohtaan, koska se kokee, että tämä on itse vastuussa tilanteestaan. Huonompiosaiset nähdään ansaitsemattomina apuun ja tukeen omien valintojensa takia. (Saari 2015, 97.)

2.3 Huono-osaisuuden vaikutukset lapsiperheiden hyvinvointiin

Lapsiperheille voi kasautua heidän hyvinvointiinsa vaikuttavia erilaisia huono-osaisuuden riskitekijöitä. Nämä riskitekijät näyttäytyvät lasten jokapäiväisessä arjessa ja vaikuttavat arjen toimintamahdollisuuksiin. Huono-osaisuutta kokevat lapsiperheet saattavat esimerkiksi asua ahtaasti, tai heillä saattaa olla puutteita vaatetuksessa tai harrastus- ja vapaa-ajanmahdollisuuksissa. (Kallio & Hakovirta 2020a, 22.)

Kallion ja Hakovirran mukaan (2020a, 12) huono-osaisille perheille ominaista on tunne eriarvoisuudesta. Huono-osaiset mielletään monesti yhteiskunnan kerrostumissa pohjalla, alimpina, oleviksi. Yhteiskunnan alinta kerrostumaa leimaavat yleensä sosiaaliset, taloudelliset sekä terveydelliset ongelmat. Esimerkiksi köyhyyteen liitetään leimaantumisen ja siitä koetaan häpeän tunteita jo lapsuudesta lähtien.

On tutkittu, että huono-osaisuudessa elävät lapset toivoisivat ystäviensä olevan samoista lähtökohdista sosiaalisen hyväksymisen saamiseksi. Lasten erilaiset harrastus- ja toimintamahdollisuudet korostavat eriarvoisuutta ja lisäävät ulkopuolisuuden tunnetta. Jos huono-osaisuus leimaa lapsen identiteettiä jo varhaisesta vaiheesta lähtien, voi se vaikuttaa hänen itsetuntoonsa sekä tulevaisuuden odotuksiinsa. (Kallio & Hakovirta 2020a, 11.)

Pelastakaa Lapset-yhdistyksen Lapsen ääni 2024-raportti (2024, 5–8) tukee Kallion ja Hakovirran tutkimuksia huono-osaisuuden vaikutuksista lapsiperheisiin. Raporttiin on koostettu lasten omia ajatuksia hyvinvoinnista, arjesta ja pienituloisuudesta. Kyselyyn vastanneista lapsista 17 % koki perheensä pienituloiseksi. Pienituloisten perheiden lapset kokivat useimmiten jäävänsä paitsi erilaisista vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksista, kuten elokuvissa käymisestä, sekä kokevansa aineellisia puutteita muita enemmän. Aineelliset puutteet koskivat monesti vaatteita, teknologisia välineitä ja jopa ruokaa.

Pienituloisuudella on vaikutuksia myös lasten mielenterveyteen, sillä Lapsen ääni 2024-raportissa (2024, 27–28) lapset kertoivat kokevansa myös stressiä ja ahdistusta perheen taloudellisen tilanteen takia. Raportin mukaan myös huoli tulevaisuuden suhteen oli yleisempää pienituloisten perheiden lapsilla.

Lapsena koettu huono-osaisuus voi vaikuttaa keski-ikään asti yksilön hyvinvointiin ja mahdolliseen huono-osaisuuden kierteen jatkumiseen. Lapsuuden huono-osaisuus ei kuitenkaan automaattisesti määritä yksilön taipaletta aikuisiälle saakka, vaan myös muut elämänvaiheet vaikuttavat yksilön hyvinvointiin aikuisena. Huono-osaisuuden ketjujen katkaiseminen on mahdollista monissa eri elämänvaiheissa ja siksi huono-osaisuuden ehkäisytyötä tulisikin ulottaa enemmän kaikkiin ikävaiheisiin. (Berg 2017, 162.)

3 Huono-osaisuutta ennaltaehkäisevät ja vähentävät palvelut sekä niitä ohjaava lainsäädäntö

3.1 Perhepolitiikan merkitys lapsiperheiden hyvinvoinnissa

Perhepolitiikka kattaa monia eri politiikka-aloja, joilla pyritään parantamaan perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäisemään perheiden pahoinvointia ja huono-osaisuutta. Se pyrkii helpottamaan työn ja perheen yhdistämistä, ratkomaan asumiseen liittyviä kysymyksiä sekä takaamaan kaikille koulutuksen ja perheiden sisällä tapahtuvan tasa-arvon. Perhepolitiikan päävastuu on Sosiaali- ja terveysministeriöllä (STM), mutta myös muut ministeriöt vaikuttavat sen linjauksiin. (Kontula, 2018, 7–8.) Sosiaali- ja terveysministeriö (2013, 6) on kiteyttänyt suomalaisen perhepolitiikan tavoitteeksi luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lasten kasvattamiseen.

Yksi tärkeistä perhepoliittisista palveluista on perheiden mahdollisuus lakisääteiseen kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa lapsella on mahdollisuus saada hoidon lisäksi kasvatusta ja opetusta. (Kontula, 2018, 8.) Lisäksi varhaiskasvatuksen ansiosta vanhempien töissä käyminen mahdollistuu (Opetushallitus 2023).

Perhepolitiikan keskiössä ovat myös lapsista aiheutuvien kustannusten tasoittamiseen tarkoitetut tulojensiirrot, kuten lapsilisät ja päivähoido. Näiden kautta lapsista ja heidän hyvinvoinnistaan tehdään koko yhteiskunnan yhteinen vastuu. (STM 2013, 6.) Lapsiperheiden hyvinvoinnin takaamiseksi on myös muita perhepoliittisia lakisääteisiä oikeuksia, kuten oikeus perhevapaisiin ja niiden tasavertaiseen jakamiseen vanhempien välillä (STM 2013, 16).

Myös lasten, perheiden ja nuorten terveyttä edistäviä palveluita on tarjolla maksuttomien terveyspalveluiden muodossa. Tukea ja ohjausta on saatavilla kaikille lapsiperheille sekä varhaisia tuen tarpeita pyritään tunnistamaan aikaisessa vaiheessa jatkohoitoon ohjaamisen mahdollistamiseksi. (STM 2013, 31.)

3.2 Huono-osaisuuden varhainen ehkäisy

Suomessa pyritään tukemaan huono-osaisia perheitä ja lapsia vahvistamalla heidän selviytymiskykyään koulun, lastensuojelutyön sekä muun sosiaalityön avulla. Oleellista on, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa pystytään näkemään asiakasperheiden sen hetkiset voimavarat ja hyvät ominaisuudet ja että näitä pyritään tukemaan mahdollisimman hyvin. (Lipponen 2020, 247.) Oleellista on myös kokonaiskuvan rakentaminen huono-osaisuudesta sekä siihen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja näiden tekijöiden

vaikutusten pienentäminen. Keskiössä on sellaisten olosuhteiden rakentaminen, että ihmisten hyvinvointi mahdollistuu. Huono-osaisuuden varhainen ennaltaehkäisy ja toisaalta hyvinvoinnin mahdollistaminen ovat investointeja, jotka kannattavat, niin inhimillisestä eli yksilön omasta, kuin yhteiskunnallisesti taloudenkin näkökulmasta. (Gothóni ym. 2016, 80.)

Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla pyritään tukemaan ja edistämään ihmisten hyvinvointia, tasa-arvoisuutta ja osallisuutta. Lain tarkoituksena on myös taata kaikille ihmisille heidän tarvitsemansa sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia tukevat toimet. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 §.)

Perheiden parissa tehtävä sosiaalityö tukee ja auttaa lapsiperheitä erilaisissa elämäntilanteissa, kuten terveyteen, päihteisiin, taloudellisiin tai lapsen käytökseen liittyvissä ongelmatilanteissa. Palvelut voivat olla luonteeltaan ongelmien syventymistä ehkäiseviä tai ongelmatilanteelle räätälöityjä tukitoimia. Asiakkuuksien kesto voi vaihdella muutamista tapaamiskerroista vuosien mittaiseen yhteistyöhön. Vaikka ehkäisevien palvelujen tärkeyttä korostetaan, on pääpaino sosiaalityössä tällä hetkellä korjaavassa työssä, jossa tukea ja apua annetaan jo syntyneisiin ongelmiin. (HE 164/2014, 2.1.)

Myös Linnosmaa ja Väisänen (2014, 178) toteavat, että tutkimusten mukaan varhaislapsuudessa tarjotut ennaltaehkäisevät palvelut voivat tuottaa huomattavia hyötyjä niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. Nämä hyödyt näkyvät taloudellisina säästöinä, terveydellisinä hyötyinä sekä hyvinvointina yhteiskunnassa. Tämän vuoksi ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintaa tulisi kehittää ja ottaa käyttöön. Terveys- ja hyvinvointiongelmiin ehkäisy tulisikin olla keskiössä peruspalveluja suunnitellessa.

Ehkäisevä sosiaalityö lasten ja perheiden parissa voi olla universaalia, tietyn ryhmän kaikkiin jäseniin kohdentuvia toimia, tai pelkästään tiettyyn riskiryhmään kohdennettua toimintaa. Ehkäisevän työn avulla voidaan esimerkiksi ennaltaehkäistä lapsen päätymistä lastensuojelunasiakkaaksi tai avohuollosta huostaanottoon siirtymistä. Ehkäisevän työn tärkeitä elementtejä on riskien tunnistaminen ja niiden mukainen toiminta, jotta toimet saadaan kohdennettua oikeisiin väestöryhmiin. (Linnosmaa ym. 2014, 172.)

3.3 Sosiaalihuoltolain merkitys lapsiperheille

Yksilöiden ja perheiden hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen nojaavat pitkälti toimivaan sosiaalihuoltoon ja sen alaiseen palvelujärjestelmään. Perustuslain 19 §:ssä turvataan jokaiselle riittävä toimeentulo ja huolenpito sekä sen nojalla taataan myös sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen. Kyseinen pykälä myös velvoittaa valtion ja kunnat auttamaan perheitä ja lasten huoltajia varmistamaan lasten hyvinvointi sekä kasvu. (HE 164/2014, 1.1.)

Sosiaalihuoltolain mukainen kasvatus- ja perheneuvonta takaa lapsiperheille asiantuntijoiden avun kasvatus- ja perheasioihin liittyvissä haasteissa, huomioiden positiivisen kehityksen edistämisen sekä perheen voimavarojen kasvattamisen. Lisäksi kasvatus- ja perheneuvonnan kautta lapsiperheillä on mahdollisuus saada erilaista tukea arvioinnin ja ohjauksen kautta. Työtä tehdään moniammatillisesti perheen tarpeiden mukaisesti. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 26 §.) Kasvatus- ja perheneuvonnan tarkoitus on varmistaa lapsille hyvä ja turvallinen kasvuympäristö. Lisäksi pyrkimyksenä on vahvistaa perheiden ja perheenjäsenten kykyä toimia yhdessä ja voimaan näin ollen psyykkisesti paremmin. (HE 164/2014, 2.1.)

Sosiaalihuoltolaissa on säädetty myös kotipalvelusta, joka on yksi lapsiperheiden tuenmuoto. Sen avulla lapsiperhe voi saada apua jokapäiväisiin arkitoimintoihin sekä hoitoon ja huolenpitoon ja kasvatuksellisiin tehtäviin. Lapsiperhe on oikeutettu kotipalveluun, jos elämäntilanne on vaativa ja perhe tarvitsee tukea esimerkiksi sairauden vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18 a §.) Parhaimmillaan kotipalvelu on ennaltaehkäisevää työtä, jonka avulla perhe pystyy selviytymään paremmin arjesta. Luonteeltaan se on määräaikaista. (HE 164/2014, 2.1.)

Sosiaalihuoltolaissa on säädetty myös perhetyöstä pykälässä 18, jonka mukaan asiakas ja hänen perheensä ovat oikeutettuja sosiaaliohjaukseen ja muihin tarvittaviin toimiin tilanteessa, jossa heidän hyvinvointinsa tarvitsee tukemista. Jos lapsella on erityisiä tarpeita, annetaan hänelle ja hänen perheelleen perhetyön avulla tukea ja apua hänen hyvinvointinsa sekä kehityksensä turvaamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18 §.)

Tarvetta sosiaalihuoltolain mukaisille palveluille löytyy, vuonna 2023 kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaita oli 51 690 koko maassa (Sotkanet). Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluista on säädetty sosiaalihuollon laissa. Kasvatus- ja perheneuvonnan palvelut auttavat lapsiperheitä monin eri tavoin. Niiden palvelut ovat suunnattu niin lapsille kuin vanhemmillekin. Kasvatus- ja perheneuvonnan pyrkimyksenä on muun muassa taata lapselle turvalliset kasvuolosuhteet ja lisätä koko perheen hyvinvointia. Se on monialaista, eri ammattilaisten asiantuntemuksesta ja yhteistyöstä koostuvaa työskentelyä. (THL 2023a.)

Myös päihteet ja riippuvuudet aiheuttavat monesti erilaisia elämänhallinnan ongelmia sekä ovat yhteydessä vähävaraisuuteen ja osattomuuteen. Sosiaalihuolto pyrkii vastaamaan myös näihin haasteisiin antamalla tukea ja apua niin päihteidenkäyttäjille kuin heidän läheisilleen. (THL 2023b.) Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 24 §) on säädetty mielenterveystyöstä, jonka tulee olla toimiva kokonaisuus muun kunnan tarjoaman päihde- ja mielenterveystyön rinnalla.

Hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan toimivia palvelurakenteita, jotka tukevat yksilön tilannetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja riittävän varhaisessa vaiheessa. Hyvinvointia tukevia rakenteita voivat olla edellä mainittujen sosiaalipalveluiden lisäksi ihmisen perusarjessa esimerkiksi varhaiskasvatus, koulu ja harrastukset. Näissä ympäristöissä lapsi pääsee kokemaan tasavertaista kohtaamista, saa osallisuuden tunteen sekä oppii sosiaalista vuorovaikutusta. Tukemalla ja vahvistamalla lasten hyvinvointia voidaan myös mahdollisesti vähentää huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta. (Gothóni ym. 2016, 78.)

3.4 Lastensuojelulaki lasten hyvinvoinnin edistäjänä

Lastensuojelulailla pyritään takaamaan lapselle oikeus kasvaa turvallisessa ympäristössä, tarvittaessa saaden erityistä suojelua ja mahdollisuuden tasaiseen ja laaja-alaiseen kehitykseen (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 §). Lastensuojelu on monista eri tukimuodoista koostuva kokonaisuus, johon kuuluvat rakeenteelliset, ennaltaehkäisevät sekä avohuollon ja sijaishuollon toimenpiteet. Myös jälkihuoltoon kuuluvat toimenpiteet ovat mahdollisia sijaishuollon jälkeen. Toimenpiteitä voidaan äärimmäisissä tilanteissa toteuttaa myös asiakkaan vastustuksesta huolimatta. (HE 252/2006, 2.1.1.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka vain, jonka mielestä lastensuojelun tarve pitäisi selvittää. Suomessa myös tietyt ammattiryhmät ovat velvollisia lain mukaan tekemään tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveissa työskentelevät. Aiheita ilmoitukselle voivat olla esimerkiksi puutteet huolenpidossa ja hoidossa, lapsen kehitystä vaarantava ympäristö tai lapsen oma käyttäytyminen. (THL 2025a.)

Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut tasaisesti jo vuosia. Vuonna 2024 lastensuojeluilmoituksia tehtiin yhteensä 115 000 eri lapsesta, mikä oli neljä prosenttia enemmän mitä edellisvuotena. Lastensuojelun muut indikaattorit ovat sen sijaan pysyneet tasaisina, ja esimerkiksi avohuollon asiakkaiden määrä oli jopa laskenut edellisvuodesta yhdeksällä prosentilla. Vuonna 2024 avohuollon piirissä oli 34 900 lasta. (THL 2025b.)

3.5 YK:n lapsen oikeuksien sopimus lasten oikeuksien turvaajana

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista raamittaa lasten hyvinvoinnin turvaamista kaikilla elämänalueilla. Sopimus velvoittaa kaikki sopimusvaltiot toimimaan niin, että kaikkien alle 18-vuotiaiden oikeudet tulevat turvatuksi sopimuksessa mainitun kaltaisesti. (MLL 2023.)

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 ja tuli Suomessa voimaan vuonna 1991. Sopimus turvaa lasten oikeuksia takaamalla heille

välttämättömän suojelun ja huolenpidon sekä velvoittaa aikuisia huolehtimaan, ettei lasten oikeuksia laiminlyödä. (Lastensuojelun keskusliitto.)

Sopimus sisältää myös veloitteen turvata lasten hoiva ja huolenpito, tarjota lapsille hyvää terveydenhoitoa sekä järjestää koulutusta. Keskeisimmät asiat sopimuksessa ovat lasten oikeus tulla kohdelluksi oikeudenmukaisesti ja tasa-vertaisesti sekä elää ja kehittyä. Myös lapsen mielipiteiden kuunteleminen ja huomiointi häntä koskevissa asioissa on yksi sopimuksen kulmakivistä. Sopimuksen pääpyrkimys on taata lapselle mahdollisuus olla lapsi ja elää ja kehittyä lapsuutensa ajan turvallisessa kasvuympäristössä. (Suomen YK-liitto.)

Suomi sai vuonna 2023 suosituksia Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitealta liittyen siihen, miten lapsen oikeudet toteutuvat Suomessa. Komitean suosituksissa painotettiin lapsen edun tärkeyttä päätöksissä, sekä ennaltaehkäisevän työn merkitystä lapsiin kohdistuvan väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi. Myös vammaisten lasten tulisi saada paremmat mahdollisuudet osallistua inklusiiviseen opetukseen sekä lasten mielenterveyttä tulisi tukea enemmän. Komitea suosituksia koskivat myös esimerkiksi turvapaikkaa hakevien lasten asemaa sekä lasten huomioimista talouden suunnittelussa. Myös ilmastonmuutoksen vaikutusten huomioiminen lasten tulevaisuuteen, lapsikaupan estäminen sekä lasten yksityisyys digitaalisessa verkkoympäristössä olivat asioita, joista Suomi sai suosituksia. Suomen toteuttamat lainsäädännölliset toimet, kuten seksuaalirikossäännösten uudistus sen sijaan saivat myönteistä palautetta komitealta. (Ulkoministeriö 2023.)

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksen avulla saadaan tutkittavasta asiasta kokonaiskuva, tutkimalla jo aiemmin tehtyjä tutkimuksia sekä uudelleenjärjestelmällä, tiivistämällä ja tekemällä johtopäätöksiä olemassa olevista tutkimuksista ja tiedosta. Kirjallisuuskatsaus metodina ei kuitenkaan tarkoita tiedon pelkistämistä tai raportin tekoa, vaan prosessin tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa sekä sitä kautta saada vastauksia ennalta määriteltyyn tutkimuskysymykseen. (Machi & Mcevoy 2022, Vilkan 2023, luvun 1.1.1 mukaan.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleinen kirjallisuuskatsauksen toteutustapa. Se pyrkii antamaan laajan yleisnäkymän tutkittavaan aiheeseen ja siinä aineistoa voidaan myös tarvittaessa ryhmitellä ja luokitella sen ominaisuuksien mukaan selkeän yleiskuvan saamiseksi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus toimii itsenäisenä tapana tutkia asioita, mutta voi myös olla hyödyllinen apu uusien tutkimusaiheiden löytämisessä systemaattista kirjallisuuskatsausta ajatellen. (Salminen 2023, 7–8.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekemisen prosessin voi jakaa neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa määritellään tutkimuskysymys, jonka jälkeen päätetään mitä aineistoa kirjallisuuskatsauksessa käytetään. Kolmannessa vaiheessa tehdään tietoperusta aiheen ympärille kokonaiskuvan rakentamiseksi ja viimeisenä arvioidaan tutkimuksesta saadut tulokset. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen perusta on jo olemassa olevassa tiedossa ja tutkimuksissa, joita yhdistelemällä se luo ymmärrettävän kokonaiskuvan aiheesta. (Kangasniemi ym. 2013, 291–301.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on hyvä valinta hajanaisten ja laajojen aihealueiden tutkimiseen ja sen avulla voidaan tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää alan konkreettisessa työssä (Rumril & Fitzgerald 2001, Kangasniemen ym. 2013, 295 mukaan.) Tämän vuoksi kuvaileva kirjallisuuskatsaus toimi sopivana metodina opinnäytetyölle, jonka tarkoituksena oli selvittää, mistä tekijöistä lapsiperheiden huono-osaisuus muodostuu.

4.2 Tutkimuskysymyksen muodostaminen

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymys muotoillaan usein kysymysmuotoon ja niin, että sitä on mahdollista tarkastella monesta eri näkökulmasta (Grant & Booth 2009, Kangasniemen ym. 2023, 295 mukaan). Melillon (2020,17) määritelmän mukaan hyvään tutkimuskysymykseen ei ole mahdollisuutta vastata pelkästään ”kyllä” tai ”ei” (Vilka 2023, luku 2.2.1). Tämän lisäksi tutkimuskysymyksen tulisi olla merkityksellinen alan näkökulmasta, sopiva laajuudeltaan sekä täsmällisesti ja selkeästi muotoiltu.

Tutkimuskysymyksen tulisi myös sisältää ainakin yksi hakutermi ja sen tulisi kyetä ohjaamaan täsmälliseen kirjallisuushakuun. Se ei myöskään saa perustua ennalta tehtyihin olettamuksiin. (Efron & Ravid 2019, 56, Vilkan luvun 2.2.1 mukaan.)

Nämä kriteerit tutkimuskysymykselle huomioiden, opinnäytetyölle asetettu tutkimuskysymys on: miten eri huono-osaisuuden tekijät ilmenevät lapsiperheissä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mistä tekijöistä lapsiperheiden huono-osaisuus muodostuu ja tavoitteena lisätä sosiaalialan ammattilaisten tietoisuutta huono-osaisuuden eri elementeistä ja ilmenemisestä lapsiperheissä.

4.3 Aineiston haku

Jotta tutkimuskysymykseen saataisiin lopputuloksena tarkka ja luotettava vastaus, on kirjallisuuskatsaukseen valittavien aineistojen oltava mahdollisimman olennaisia aiheen näkökulmasta. Valittaessa tutkimusaineistoa aineiston valinta ja sen analysointi kulkevat käsi kädessä ja tapahtuvat joskus myös samanaikaisesti. Aineistoa ei valita jonkin ennalta päätetyn kaavan mukaisesti, vaan tarkasti analysoiden, vastaako se asetettuun tutkimuskysymykseen esimerkiksi auttamalla ymmärtämään tutkimuskysymystä paremmin, täsmentämällä sitä tai tuoden esiin ristiriitoja. Myös aineiston suhde muuhun kirjallisuuskatsauksessa käytettävään kirjallisuuteen tulee huomioida. Tutkimuskysymyksen laajuus puolestaan määrittelee kirjallisuuskatsauksessa tarvittavan aineiston määrän. (Kangasniemi ym. 2013, 295.)

Opinnäytetyön aineiston haussa käytettiin hakuportaaleja Finna.fi, Google scholar, LAB primo sekä Julkari. Finlex-verkkopalvelua hyödynnettiin ajantasaisen lainsäädännön hakemisessa. Hakusanoina olivat huono-osaisuus, lapsiperhe, syrjäytyminen, ylisukupolvisuus, eriarvoisuus, lapsiperheköyhyys, hyvinvointi, vähävaraisuus, perhe-etuudet ja työttömyys. Myös sanasto- ja ontologiapalvelu Fintoa hyödynnettiin hakusanojen laajentamisessa. Hakuja tehdessä hyödynnettiin hakuportaalien tarkennetun haun and/or/not-toimintoa sekä hakusanojen katkaisua *-merkillä.

Opinnäytetyöhön valittiin aineistoa tiettyjen ennalta määriteltyjen kriteerien perusteella (taulukko 1). Aineistoa haettiin viimeisten kymmenen vuoden ajalta, mutta jos tällä aikavälillä julkaistu aineisto johdatti vanhempaan aineistoon, myös se huomioitiin, jos tieto oli ajantasaista ja oleellista tutkimusaiheeseen ja -kysymykseen nähden. Aikarajauksena kuitenkin pidettiin enintään 15 vuotta. Tutkimusten tuli myös olla ilmaiseksi saatavilla ja kielirajaus tehtiin koskemaan suomen ja englannin kieltä. Sopivaksi potentiaalisiksi aineistomuodoksi katsottiin erilaiset tieteelliset julkaisut, tutkimukset, pro gradut, väitöskirjat sekä artikkelit.

Sisäänottokriteeri	Poissulkukriteeri
Tutkimusaineiston kieli suomi tai englanti	Tutkimusaineiston kieli muu kuin suomi tai englanti
Tutkimusaineisto maksuton	Tutkimusaineisto maksullinen
Tutkimusaineisto liittyy tutkimuskysymykseen	Tutkimusaineisto ei ole relevantti tutkimuskysymykseen nähden
Tutkimusaineisto julkaistu vuosien 2010–2025 välillä	Tutkimusaineisto julkaistu ennen vuotta 2010
Aineisto on tieteellinen julkaisu, tutkimus, pro gradu, väitöskirja tai artikkeli	Aineisto ei ole tieteellinen julkaisu, tutkimus, pro gradu, väitöskirja tai artikkeli

Taulukko 1. Aineiston valinnan kriteerit

Edellä mainittujen kriteerien perusteella kirjallisuuskatsaukseni aineistoksi päättyi Johanna Kallion ja Mia Hakovirran (toim.) vertaisarvioitu kirja ”Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus”. Kirja koostuu usean eri kirjoittajan artikkeleista, jotka käsittelevät lapsiperheiden huono-osaisuutta ja köyhyyttä eri perspektiiveistä ja eri aineistoista käsin. Kirja kuvaa huono-osaisuutta, ja sen vaikutuksia lasten hyvinvointiin sekä tulevaisuudessa aikuisuuteen. Kirjan tietopohjan perustana on käytetty niin lasten itsensä tuottamaa tietoa kuin vanhempien sosioekonomisen aseman kautta mitattua tietoakin mahdollisimman monipuolisen näkemyksen saamiseksi. (Kallio & Hakovirta 2020a, 8.)

Kirjasta valikoitui kolme aiheeseen liittyvää artikkelia kirjallisuuskatsaukseen. Ensimmäinen valittu artikkeli oli Minna Salmen kirjoittama ”Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyden kierrettä”. artikkeli kuvaa toimeentulo-ongelmien merkityksiä ja vaikutuksia lapsiperheiden hyvinvointiin. Se pohjautuu muun muassa THL:n kohorttitutkimukseen vuonna 1987 syntyneistä lapsista sekä sen tuloksiin, THL:n vuonna 2012 toteuttamaan Lapsiperheiden hyvinvointi ja palvelut -kyselyn tuloksiin sekä Tilastokeskuksen köyhyyteen liittyviin tilastoihin vuoteen 2017 asti.

Lisäksi kirjasta valikoitui kirjallisuuskatsaukseen aineistoksi Tuomo Laihialan ”Mitä leipäjonot kertovat lapsiperheiden huono-osaisuudesta?”, joka käsitteli lapsiperheiden turvautumista ruoka-apuun. Luku perustuu ruoka-avun aiempaan tutkimukseen lapsiperheiden osalta, kuten esimerkiksi Huono-osaisin Suomi hankekokonaisuuden

(2012–2013) tekemään kyselytutkimukseen ruoka-avun saajista, pääkaupunkiseudun leipäjonoraporttiin (2012) sekä THL:n Hyvinvointi ja palvelut -tutkimukseen (2013).

Kolmanneksi tarkasteltavaksi artikkeliksi kirjasta valittiin Enna Toikan ja Leena Haanpään artikkeli ”Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten subjektiiviseen hyvinvointiin”. Artikkelin käsittelee lasten hyvinvoinnin määrittymistä vanhempien huono-osaisuuden kontekstissa lasten itsensä kertomana. Sosioekonomista huono-osaisuutta tarkastellaan suhteessa lasten subjektiiviseen hyvinvointiin käyttäen PW17-indeksiä, joka on suunniteltu mittaamaan kouluikäisten lasten hyvinvointia. Tutkimusaineistona artikkelissa on käytetty Lasten maailmat-kyselytutkimusta, ja siitä vuonna 2016 Suomessa kerättyä tutkimusaineistoa 4.- ja 6.-luokkalaisilta lapsilta.

Neljäs opinnäytetyöhön valittu artikkeli oli Sakari Karvosen kirjoittama ”Lasten moniulotteinen köyhyys indikaattoreiden valossa”, joka oli osa THL:n työpaperia ”Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla”. Artikkelissa tutkitaan lasten köyhyyttä ja huono-osaisuutta erilaisten indikaattorien avulla mahdollisimman eheän kokonaiskuvan saamiseksi. Köyhyyttä tarkasteltiin seitsemän eri ulottuvuuden kautta: aineellisen huono-osaisuuden, fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin, turvallisuuden, koulutuksen, sosiaalisten suhteiden, riskikäyttäytymisen, oman kokemuksen hyvinvoinnistaan sekä saatavissa olevien palveluiden kautta. (Karvonen 2016, 65–66.)

Viidenneksi tarkasteltavaksi aineistoksi valikoitui Johanna Lammi-Taskulan ja Sakari Karvosen (toim.) THL:n kirja ”Lapsiperheiden hyvinvointi 2014”. Koska hyvinvointi ennaltaehkäisee huono-osaisuutta, teos sopii kirjallisuuskatsauksen aiheeseen. Kirja koostuu 19 eri artikkelista, jotka ovat ryhmitelty kolmeen eri teemaan. Artikkeleista valitsin Reija Paanasen ja Mika Gisslerin artikkelin ”Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien”. Artikkelin pureutuu hyvinvoinnin varhaiseen tukemiseen, ennen ongelmien syventymistä, sekä peilaa lapsuuden olosuhteiden sekä kasvuympäristön vaikutusta lasten hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Myös Paanasen ja Gisslerin artikkeli peilaa edellä mainittuja asioita THL:n Kansalliseen syntymäkohorttitutkimukseen 1987 syntyneistä.

Kuudenneksi tutkimusaineistoksi kirjallisuuskatsaukseen valikoitui lida Niemelän (2022) Pro gradu -tutkielma ”Kun rahat eivät riittäneet lastenvaatteisiin” - Hopen asiakasperheiden kokema huono-osaisuus, ansaitsevuus ja häpeä. Tutkielmassa selvitettiin millaisesta huono-osaisuudesta kärsivät lapsiperheet nojautuvat vapaaehtoistoiminnan apuun ja sen aineistona oli Hope Yhdessä & Yhteisesti ry:n vuonna 2018 tekemän asiakastytyväisyyskyselyn vastaukset.

4.4 Aineiston analyysi

Kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valitaan vain sen kannalta oleelliset tutkimukset, joiden avulla pystytään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Kirjallisuuskatsauksessa, kuten muissakin tutkimuksissa, avainasemassa on tutkimuskohteeseen sekä analysoitaviin tutkimuksiin syvä perehtyminen. Tämä mahdollistaa aineiston jäsentelyn, vertailun sekä omien johtopäätelmien tekemisen. Opinnäytetyössä hyödynnettiin induktiivista päättelyä, jossa rakennetaan johtopäätelmiä ja tuloksia rajatun aineiston tarkastelun ja sieltä syntyneiden havaintojen perusteella. (Vilka 2023, luku 3.1.) Opinnäytetyöhön etsittiin tietoa siitä, mistä tekijöistä lapsiperheiden huono-osaisuus muodostuu sekä miten eri huono-osaisuuden tekijät ilmenevät lapsiperheissä. Tämän tiedon pohjalta tehtiin yleistyksiä ja johtopäätelmiä aiheesta. Tutkimusta analysoitiin laadullisesti eli kvalitatiivisesti ja aineistolähtöisesti, jolloin aineisto ohjasi analyysin tekemistä tuoden esiin tutkimuksen kannalta olennaiset teemat ja havainnot.

Ilmiöiden tarkastelutapa kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa valitaan tutkimuskysymyksen mukaan. Teemoittelu on yksi ilmiöiden tarkastelutapa, jossa tiettyjen teemojen esiintyvyys aineistoissa voidaan laskea ja järjestää niiden yleisyyden tai keskeisyyden mukaan. (Kangasniemi ym. 2013, 297.) Opinnäytetyön aineistojen analysoinnissa hyödynnettiin teemoittelua. Ensin syvennyttiin aineistoihin ja niistä poimittiin merkityksellisiä alustavia teemoja, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Sen jälkeen teemoista muodostettiin alateemoja, joista ne muodostettiin edelleen teemoiksi ja niiden johdonmukaisuutta arvioitiin. Lopulliset teemat arvioitiin vielä suhteessa kirjallisuuskatsauksen aineistoon sekä toisiinsa. (Apiainen ym. 2018, Vilkan, 2023, luvun 3.1 mukaan.)

5 Huono-osaisuuden tekijät lapsiperheissä

5.1 Vähävaraisuus

Kaikissa valituissa huono-osaisuutta käsittelevissä aineistoissa käsitellään vähävaraisuutta yhtenä huono-osaisuuden tekijänä. Vähävaraisuus ei koske pelkästään työelämän ulkopuolella olevia, vaan yhä kasvavissa määrin myös työssäkäyviä, erityisesti lapsiperheitä (Järvinen ym. 2021, Niemelän 2022, 2 mukaan). Niemelän Pro Gradu -tutkielman (2022, 35) aineiston kyselystä ilmeni, että kansalaisjärjestön apuun turvautuvat lapsiperheet joutuivat sinnittelemään taloudellisen pärjäämisen kanssa, tulojen riittäessä hädin tuskin ruokaan ja laskuihin. Mihinkään ylimääräiseen, kuten sopiviin ja ehjiin lastenvaatteisiin, ei välttämättä enää jäänyt pakollisten menojen jälkeen rahaa. Myös Karvosen (2016, 55) raportin aineiston tuloksista käy ilmi, että lähes neljä prosenttia lapsiperheistä joutuu tinkimään lasten vaatehankinnoista vähävaraisuuden takia. Myös lasten kenkähankinnat jäävät tulosten mukaan lähes prosentilta lapsiperheistä tekemättä varattomuuden takia.

Niemelän (2022, 40) mukaan vähävaraisuus oli myös useimmiten mainittu syy, miksi perheet hakeutuivat hyväntekeväisyysjärjestön avun piiriin. Vähävaraisuuden taustalla kerrottiin olevan erilaisia syitä, kuten pienet tulot, riittämättömät yhteiskunnalta saadut tuet, velat sekä omaisuuden menetys syystä tai toisesta. Myös työelämän erilaiset muodot, kuten keikkatyö ja osa-aikaisesti työskentely vaikuttivat Niemelän (2022, 47) mukaan lapsiperheiden heikentyneeseen varallisuuteen, kuten myös kotivanhemmuus, opiskelut ja työttömyys.

Myös Salmen artikkelissa "Lapsiperheiden köyhyys yllä pitää köyhyyden kierrettä" (2020, 54) käy ilmi, että ansiotyö ei välttämättä estä lapsiperheköyhyyttä. Köyhistä lapsiperheistä 42 prosentilla oli ansiotyössä oleva vanhempi vuonna 2016. Laihiala (2020, 84–85) kertookin artikkelissaan "Mitä leipäjonot kertovat lapsiperheiden huono-osaisuudesta?", etteivät yhteiskunnan sosiaalityöt huomioi riittävästi nykyajan epätyypillisiä ja erimuotoisia työsuhteita. Ruoka-avunsaajista vain harva työskentelee vakituisesti ja kokoaikaisesti. Ruoka-avunsaajien työsuhteita leimaa enemmän satunnaisuus ja epätyypillisuus sekä niiden mukana tulevat vaihtelevat elämäntilanteet, jotka jäävät huomioimatta sosiaalityurvassa. Ruoka-apuun turvautuvista lapsiperheistä noin 30 % on myös eläkkeellä ja 38 prosentilla heistä on vain perusasteentutkimus. Laihialan mukaan (2020, 88) ruoka-apuun turvautumisen syitä on myös muun muassa se, ettei sosiaalityrva huomioi esimerkiksi yllättäviä menoja tai velkoja, jotka aiheuttavat sen, ettei ruokaan jääkään enää rahaa.

Toikan ja Haanpään artikkelissa ”Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten subjektiiviseen hyvinvointiin” (2020) käsitellään lapsen itsensä kokemaa hyvinvointia ja sen tasoa. Toikan ja Haanpään artikkelin (2020, 126–127) mukaan vähävaraisuudella on vaikutuksia lasten hyvinvointiin monella eri elämänalueella. Se voi näyttäytyä niin tavaroiden puutteena kuin haittana sosiaalisissa suhteissakin, estäen osallistumasta ikätovereiden kanssa yhteiseen toimintaan. Toimeentulo-ongelmien kuormittavuus voi tutkitusti myös näkyä vanhempien jaksamisessa sekä vanhemmuuden laadussa, ja tätä kautta lasten hyvinvoinnissa. Myös Salmen (2020,39) mukaan vähävaraisuudesta johtuvilla olemattomilla kulutusmahdollisuuksilla on negatiivisia vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Tutkimusten mukaan vähävaraisuuteen liittyvät ongelmat aiheuttavatkin kuormitusta niin perheen aikuisille kuin lapsillekin (Salmi, 2020, 65).

5.2 Marginalisaatio

Kirjallisuuskatsauksen aineistoista nousi esiin myös marginalisaation ja syrjäytymisen näkökulma lapsiperheiden huono-osaisuuden tekijänä sekä sen seurauksena. Laihialan (2020, 76) mukaan sosiaalisen osallisuuden mahdollisuudet kapenevat huomattavasti yksilön tai perheen ollessa vähävarainen. Harrastuksiin osallistuminen tai muu sosiaalinen toiminta voi vähentyä tai kokonaan estyä, kun rahaa niihin ei ole. Niemelän (2022, 37) gradun tutkimusaineiston mukaan erilaisiin tapahtumiin osallistuminen toimii syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana sekä vähentää eriarvoisuuden tunnetta. Kun perheellä on mahdollisuus osallistua yhteiseen sosiaaliseen toimintaan, auttaa se perhettä tuntemaan itsensä samanlaiseksi kuin muutkin perheet.

Sosiaalista toimintaa voi kuitenkin syntyä vähävaraisuudesta huolimatta yllättävissäkin paikoissa, sillä 50 % lapsiperheistä pitää muiden samassa tilanteessa olevien sekä toisaalta auttajien kohtaamista tärkeänä (Laihiala 2020, 89). Myös Niemelä (2022, 70) tuo esiin pro gradussaan vertaistuen merkitystä vaikeassa elämäntilanteessa. Avustusjärjestöjen asiakkaat kokevat vähemmän ulkopuolisuutta huomattaessaan, että muutkin tarvitsevat avustuksia. Myös avustusjärjestöjen työntekijöiden onnistunut kohtaaminen voi tuoda helpotusta ikäväksi koettuun tilanteeseen sekä poistaa häpeän tunnetta.

Toikan ja Haanpään artikkelissa (2020, 139–140) tuodaan myös esille vähävaraisuuden yhteys mahdolliseen ulkopuolisuuteen sosiaalisissa suhteissa. Kun lapsen ei ole taloudellisesti mahdollista osallistua yhteiseen tekemiseen kavereiden kanssa, voi hän joutua kokemaan ulkopuolelle jättämistä, syrjäytymistä ja kiusaamista. Karvosen (2016, 60) mukaan kiusaaminen on yleisempää yläkouluikäisistä pojilla kuin tytöillä. Pojat myös kokevat todennäköisemmin yksinäisyyttä, sillä vuoden 2013 kouluterveyskyselyn mukaan

pojista joka kymmenes ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Tytöistä sen sijaan vain joka kahdeskymmenes ilmoitti saman. (Karvonen 2016, 60.)

Reija Paanasen ja Mika Gisslerin ”Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien” artikkelin (2014, 210–211) mukaan vuonna 1987 syntyneiden kohorttitutkimuksesta on havaittavissa, että vanhempien toimeentulotukiasiakkuus on yhteydessä lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamiseen ja esimerkiksi poliisin ja tuomioistuimen merkintöihin. Kodin ulkopuolelle sijoittaminen ja poliisin ja tuomioistuimen merkinnät olivat yleisempiä niillä lapsilla, joiden vanhemmilla oli ollut toimeentulotuen käyttöä, verrattuna niihin, joilla sitä ei ollut ollut. Myös Salmi (2020, 39–40) tuo artikkelissaan ilmi kohorttitutkimuksen tulokset, joiden mukaan lapsiperheen toimeentulo-ongelmat lisäsivät todennäköisyyttä sille, että lapsella tulisi olemaan rikkomuksia tai tuomioita. Myös lyhyt koulutuspolku sekä mielenterveyteen liittyvät häiriöt olivat todennäköisempiä näillä lapsilla.

5.3 Terveys

Niemelä (2022, 38–39) tuo pro gradussaan esille, että terveyteen liittyvät vaikeudet ovat yleensä kytköksissä taloudelliseen huono-osaisuuteen. Terveysvaikeudet voivat toimia joko alkusysäyksenä taloudellisille vaikeuksille tai toisaalta olla seurausta niistä. Sairaus tai sairastuminen olikin yksi syy, jonka takia asiakkaat olivat kääntyneet avustusjärjestö Hope ry:n puoleen hakemaan avustuksia. Niemelän (2022, 44) pro gradun kyselyaineiston vastauksissa kävi ilmi, että terveysvaikeudet liittyivät niin mielenterveyden kuin fyysisenkin terveyden haasteisiin. Sairastuminen oli myös syventänyt taloudellista huono-osaisuutta, sillä se oli aiheuttanut työelämän ulkopuolelle jäämistä ja sairauslomia sekä tuonut mukanaan lääke- ja apuvälinekustannuksia.

Myös Salmen (2020, 40–41) artikkeli tuo esille taloudellisen huono-osaisuuden vaikutukset lapsiperheisiin. Talousvaikeudet kuormittavat vanhempia henkisesti aiheuttaen masennusta ja ahdistusta vaikuttaen negatiivisesti myös parisuhteeseen. Vanhempien terveysvaikeuksilla on myös negatiivisia vaikutuksia vanhemmuuden laatuun, ja näin ollen lasten hyvinvointiin. Paanasen ja Gisslerin (2014, 210–211) mukaan kohorttitutkimuksen tulokset puoltavat talousongelmien linkittymistä terveydellisiin haasteisiin. Niiden lasten, joiden vanhemmat olivat olleet pitkäaikaisesti toimeentulotuen piirissä, oli rekisteröity 41 prosentilla olleen asiakkuus mielenterveyspalveluihin tai psyykenlääkkeiden käyttöä. Jos vanhemmilla ei ollut ollut toimeentulotuen asiakkuutta, 16 prosentilla lapsista oli mielenterveyspalveluiden tai psyykenlääkkeiden käyttöä. Vanhempien mielenterveysongelmat ovat kytköksissä myös lasten yleiseen hyvinvointiin sekä esimerkiksi koulutuspolun pituuteen, sillä vuonna 1987 syntyneiden kohorttitutkimuksen

mukaan psykiatrista hoitoa saaneiden vanhempien lapsista neljäsosa oli käynyt pelkästään peruskoulun.

5.4 Perhemuoto

Myös perhemuodolla on yhteys lapsiperheiden huono-osaisuuteen. Toikan ja Haanpään (2020, 132) artikkelissa todetaan, että kahden biologisen vanhemman kanssa asuvat lapset kokevat hyvinvointinsa muita paremmaksi. Kuitenkaan perhemuoto, kuten esimerkiksi yksinhuoltajuus, ei sinänsä tarkoita automaattisesti, että perhe olisi huono-osainen. Perhemuodon yhteys huono-osaisuuteen tulee siihen mahdollisesti liittyvän tuloköyhyyden kautta. Myös Laihialan (2020, 74) artikkeli tukee tätä, sillä ruoka-apuun turvautuvista lapsiperheistä joka neljännes on yksinhuoltajaperhe.

Yksinhuoltajuus ja suuri lasten määrä perheessä erottuivat myös Niemelän (2022, 48) pro gradu -tutkielman tuloksista perheiden turvautumisesta hyväntekeväisyysjärjestö Hope Yhdessä ja Yhteisesti ry:n apuun. Myös Niemelä tuo ilmi, että perhemuoto itsessään ei aiheuta huono-osaisuutta, vaan taustalla voi olla muitakin vaikuttimia, kuten haasteita työllistymisen suhteen tai sairautta, jotka yhdessä perhemuodon kanssa aiheuttavat perheelle taloudellisia haasteita. Huono-osaisuus on kuitenkin viime vuosina lisääntynyt nimenomaan yksinhuoltajaperheissä (Kallio & Hakovirta 2020, Niemelän 2022, 51 mukaan).

5.5 Asuminen

Asumisololla ja niiden mahdollisilla puutteilla on tutkimusten mukaan vaikutusta lapsiperheiden hyvinvointiin. Asuinolot voivat vaikuttaa niin lasten kasvuun ja kehitykseen kuin sosiaaliin suhteisiin. Jos perhe asuu ahtaasti, ei lapsi välttämättä voi kutsua kavereita kylään ja saattaa kokea häpeää asuinoloistaan. (Toikka & Haanpää 2020, 128.) Myös Karvonen (2016, 55) toteaa ahtaasti asumisen olevan yksi aineellisen huono-osaisuuden merkeistä. Nykyisin jopa kolmannes lapsiperheistä asuu ahtaasti, vaikkakin tilanne paranee koko ajan: vuonna 2000 ahdasta asumista koki 36 % ja vuonna 1990 43 % lapsiperheistä.

Toikan ja Haanpään (2020, 138–139) artikkelissa käy ilmi, että asuinolojen yhteys lasten omaan kokemukseen omasta hyvinvoinnista on vahva. Varsinkin lapsen oman huoneen, tai sen puuttumisen, merkitys on lapselle itselleen suuri koetun hyvinvoinnin näkökulmasta. Lapset vertailevat asunoloja keskenään, joka voi aiheuttaa häpeän tunnetta, jos omat asuinolot koetaan muita huonommaksi. Asumisolot pidetään yhtenä taloudellisen tilanteen mittapuuna, kuten sitä asuuko perhe vuokralla vai omistaako asunnon, asuuko perhe

tilavassa asunnossa vai ahtaasti tai onko asunnossa erilaisia mukavuuksia. Vuokra-asumista käsitellään myös Laihialan (2020, 84) artikkelissa, jossa todetaan, että Huono-osaisin Suomi -aineiston mukaan ruoka-apuun turvautuvista lapsiperheistä yli puolet, 67 %, asuu vuokralla. Vuokra-asumisen ollessa kallista, pakottaa se lapsiperheitä turvautumaan ruoka-apuun.

5.6 Ylisukupolvisuus

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus tuli myös esille useammassa kirjallisuuskatsaukseen valitussa aineistossa. Köyhyys periytyy usein sukupolvelta toiselle, kun lapset omaksuvat vanhemmiltaan köyhään elämäntapaan liittyviä ajatus- ja toimintamalleja (Vauhkonen ym. 2017, Niemelän 2022, 1 mukaan). Niemelän (2022, 45–46) pro gradun -tutkielman aineistona käytettyjen kyselyn vastauksissa varsinainen ylisukupolvisuus ei nouse paljoakaan esille, mutta huono-osaisten perheiden vanhempien huoli huono-osaisuuden periytymisestä sekä lastensa pärjäämisestä käy ilmi monessa vastauksessa. Paanasen ja Gisslerin (2014, 208) artikkelissa todetaankin, että THL:n Kansallisen syntymäkohortin 1987-tutkimuksen perusteella voidaan sanoa huono-osaisuuteen liittyvien ongelmien ylisukupolvisuuden todella olevan merkittävä ongelma yhteiskunnassa. Lapsen elinoloilla ja perheen tilanteella on yhteys myöhemmän elämän vaiheisiin ja hyvinvointiin.

Kansallisen syntymäkohortin vuonna 1987 syntyneistä tutkimuksen tulosten mukaan esimerkiksi vanhempien koulutuspolku oli kiinteässä yhteydessä heidän lastensa kouluttautumiseen. Vanhempien lyhyt koulutustausta monesti ennusti myös lasten lyhyttä kouluttautumista, peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevien vanhempien lapsista 38 prosentilla ei ollut itselläänkään perusasteen jälkeistä koulutusta 21-vuotiaana. (Paananen & Gissler 2014, 209.)

Myös toimeentulo sekä terveys näyttävät Kansallisen syntymäkohortti-tutkimuksen tuloksien perusteella olevan kytköksissä koulutuspolkuun. Perusasteen jälkeistä tutkintoa vailla olevista lapsista lähes kahdella kolmesta oli vanhempi, jolla oli ollut toimeentuloasiakkuus. (Paananen & Gissler 2014, 210.) Psykiatrisen erikoissairaanhoidon piirissä olleiden vanhempien lapsilla oli kolmasosalla itsellään toimeentuloasiakkuus sekä neljäsosa näiden vanhempien lapsista oli vailla perusasteen jälkeistä koulutusta seuranta-aikana. Myös Salmen (2020, 40) mukaan 1987 syntyneiden kohorttitutkimuksesta käy ilmi köyhyyden olevan ylisukupolvista ja olevan kytköksissä myös ylisukupolviseen syrjäytymiseen. Jos lapsi tai nuori oli vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa ja poissa työelämästä ja varusmiespalvelu oli suorittamatta, oli hänen vanhempansa todennäköisesti olleet toimeentulonsaajia. Lapsuuden ajan huono-osaisuus on kohorttitutkimuksen tulosten mukaan myös linkittynyt suurempaan riskiin saada lapsi teini-ikäisenä.

Myös kodin ulkopuolelle sijoittaminen sekä rikollisuus ovat kytköksissä lapsuuden elinoloihin, sillä psykiatrisessa hoidossa olleiden vanhempien lapsista 11 % oli saanut kohortin seuranta-aikana rikostuomion, kun muilla luku oli 8 %. Näiden vanhempien lapsista myös 8 % oli ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle, kun muilla luku oli 2 %. Tutkitusta ikäluokasta 13 prosenttia oli myös saanut itse psykiatrisen diagnoosin seuranta-aikana. Taustavaikuttajina lapsen mielenterveyden ongelmille voidaan pitää monia eri tekijöitä, kuten perhemuoto, yksinhuoltajuus tai avioero, vanhempien sairastuminen tai kuolema tai lyhyeksi jäänyt koulutuspolku tai vähävaraisuus. (Paananen & Gissler 2014, 211–212.)

6 Yhteenveto ja pohdinta

6.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mistä tekijöistä lapsiperheiden huono-osaisuus muodostuu. Huono-osaisuus itsessään voi olla monesti epäselvä käsite, joka vaatii syvempää asiaan perehtymistä ja avaamista. Kuten opinnäytetyön tuloksistakin käy ilmi, huono-osaisuus ei ole pelkästään aineellisten resurssien puutosta, kuten monesti ajatellaan, vaan se voi koostua myös sosiaalisten ja terveydellisten resurssien vajeista.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja työlle asetettu tutkimuskysymys oli, miten eri huono-osaisuuden tekijät ilmenevät lapsiperheissä. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä sosiaalialan ammattilaisten tietoisuutta huono-osaisuuden eri elementeistä ja ilmenemisestä lapsiperheissä. Tuoreiden tutkimusten löytäminen opinnäytetyöhön oli aluksi haastavaa. Aihetta on tutkittu paljon, mutta monet tutkimuksista keskittyivät 90-luvun lama-aikaan. Kuitenkin erilaisia hakusanoja käyttäen löytyi hyvä ja ajantasainen aineistopohja opinnäytetyölle. Myös huono-osaisuuden vastakohtaa, lapsiperheiden hyvinvointia ja tekijöitä, joista se koostuu, on tutkittu paljon. Opinnäytetyön tuloksiin valikoituivat ne huono-osaisuuden tekijät, jotka esiintyivät aineistossa eniten.

Kirjallisuuskatsauksen aineistoista ylivoimaisesti useimmiten esiin nousi vähävaraisuus lapsiperheiden huono-osaisuuden tekijänä. Osittain yllättävääkin oli, että vähävaraisuus ei koske pelkästään työelämän ulkopuolella olevia, vaan yhä kasvavissa määrin myös työssäkäyviä, erityisesti lapsiperheitä (Järvinen & Saarinen 2021, Niemelän 2022, 2 mukaan). Yksi syy vähävaraisuuteen ja sen yleistymiseen on viimeaikainen elinkustannusten nousu. Kun hinnat nousevat, vaikuttaa se myös lapsiperheiden elämiseen käytettäviin varoihin ja varsinkin yhden aikuisen taloudessa köyhyys syventyy. Köyhyys pakottaa karsimaan niin pakollisista menoista kuin vapaa-ajan aktiviteeteistakin sekä pahimmillaan saattaa vaikuttaa haitallisesti esimerkiksi osallisuuden mahdollisuuksiin ja terveyden hoitamiseen. Perheen heikko taloudellinen tilanne saattaa aiheuttaa lapselle myös kaveriporukoista ja yhteisistä toiminnoista ulos jättämistä sekä kiusaamista. Lapsuudessa koetulla köyhyydellä on negatiivisia vaikutuksia pitkälle tulevaisuuteen monella eri elämänelineellä ja se voi myös siirtyä sukupolvelta toiselle. (ITLA, 2023.)

Syrjäytyminen ja siihen liittyvät lieveilmiöt nousivat myös esiin kirjallisuuskatsauksen tuloksissa huono-osaisuuden tekijöistä. Jos lapsi perheineen pääsee osallistumaan yhteisiin tapahtumiin tasavertaisesti muiden kanssa, voi se vähentää eriarvoisuuden tunnetta. Tämän mahdollistamiseksi onkin jo tehty toimenpiteitä opetus- ja

kulttuuriministeriön taholta esimerkiksi mahdollistamalla koululaisille ilmaisiin harrastuksiin osallistuminen koulupäivän yhteydessä Harrastamisen Suomen malli -toimintamallin mukaan (Harrastamisen Suomen malli). Tämän kaltaiset toimintamuodot ehkäisevät syrjäytymistä antaessaan tasavertaiset mahdollisuudet osallistua ja olla osana yhteisöä.

Huono-osaisuutta lapsena kokeneet voivat kokea hyvinvointinsa muita huonommaksi aikuisena. Lapsuudessa koettu huono-osaisuus voi myös näyttäytyä heikkona itsetuntona sekä lyhyempänä koulutuspolkuna, kuin niillä, jotka ovat saaneet elää hyväosaisena lapsuutensa. Myös toimeentuloasiakkuus näyttää periytyvän helposti. Jos vanhemmat ovat saaneet toimeentulotukea, on todennäköistä, että myös perheen lapset saavat sitä aikuistuttuaan. Vaikka lapsiperheiden huono-osaisuuden vähentämiseksi ja poistamiseksi on tehty paljon töitä, ei sitä ole onnistuttu poistamaan ja Suomessa elää edelleen huono-osaisia lapsiperheitä, jotka joutuvat turvautumaan muun muassa ruoka-apuun säännöllisesti. (Kallio & Hakovirta, 2020b.)

Yhden hyvinvointivajeen olemassaolo ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita huono-osaisuutta, jos ihmisellä on muuten asiat kunnossa. Huono-osaisuus monesti tarkoittaa useamman hyvinvointivajeen yhtäaikaista kasautumista. (Berg 2011, Zittingin 2021, mukaan.) Siksi lapsiperheiden huono-osaisuuden tekijöiden tutkiminen onkin haastavaa, koska huono-osaisuuteen monesti liittyy useampia limittyneitä tai kasautuneita huono-osaisuuden tekijöitä, joiden syy-seuraussuhdetta voi olla vaikeaa hahmottaa. Joskus alkusysäys huono-osaisuudelle voi olla esimerkiksi sairastuminen, joka aiheuttaa negatiivisen vaikutusten ketjun työkyvyttömyydelle ja sitä kautta vähävaraisuudelle ja osallisuuden mahdollisuuksien vähenemiseen.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus käy läpi jo olemassa olevaa aineistoa ja pyrkii selvittämään, mitä aiheesta jo tiedetään. Tavoitteena on saada kokonaisvaltainen ymmärrys tutkittavasta aiheesta kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta. Tutkija joutuu perehtymään menetelmään syvällisesti, jotta osaa soveltaa sitä oikein ja näin ollen tuottaa luotettavaa tietoa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla. (Kangasniemi ym. 2013, 298.)

Koska kuvailevaa kirjallisuuskatsausta ei ole erityisesti rajattu tietyillä säännöillä ja sen tekeminen on tyyliltään melko vapaata, korostuu siinä kirjoittajan eettisyys ja rehellisyys jokaisessa työvaiheessa. Erityisesti tutkimuskysymystä miettiessä, tulee kirjoittajan tunnistaa omat mahdolliset mielipiteensä sekä ennakkoluulonsa, jotta ne eivät pääse vaikuttamaan tutkimuskysymyksen muotoiluun. Eettisyys ja luotettavuus kulkevat tiiviisti

käsikädessä ja tutkimuksen luotettavuutta parantavat koko prosessin läpinäkyvyys sekä johdonmukaisuus. (Heinrich 2002, Kangasniemen ym. mukaan 2013, 297.)

Kirjallisuuskatsauksessa pyrittiin selkeään ja tietyn reunaehdoin rajattuun aineistonhakuprosessiin. Tietoa haettiin vain yleisistä ja luotettavista haku- ja tietokannoista. Tutkimuksen tietopohjaksi valikoituivat vain ne aineistot, jotka oli ensin arvioitu kriittisesti soveltuviksi siihen (Vilka 2023, 12). Kirjallisuuskatsaukseen valitun aineiston laadukkuus sekä luotettavuus pyrittiin varmistamaan valitsemalla siihen pääasiassa tieteellisiä julkaisuja, vertaisarvoituja artikkeleja sekä vähintään pro gradutasoisia tutkielmia.

Haasteita aineiston hakuvaiheeseen tuotti tarpeeksi tuoreiden tutkimusten löytäminen. Opinnäytetyöhön valittu aineisto oli kuitenkin monipuolista ja sitä löytyi lopulta riittävästi. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että Kallion ja Hakovirran (2020a) kirja, josta päädyin valitsemaan useamman eri kirjoittajan artikkelin, on vertaisarvioitu. Myös Karvosen (2016) artikkeli ”Lasten moniulotteinen köyhyys indikaattoreiden valossa”, joka on osa THL:n työpaperia ”Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla on valittu huolellisesti. Se vastaa sisällöltään opinnäytetyön tutkimuskysymykseen. Lisäksi se tuo luotettavuutta opinnäytetyölle, sillä THL on asiantuntija- ja tutkimuslaitos, joka tuottaa luotettavaa tietoa. Sen tekemien tutkimusten perusteella pystytään tekemään parempia päätöksiä ihmisten hyvinvoinnin eteen (THL 2025). Myös Paanasen ja Gisslerin (2014) artikkeli ”Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien” on osa THL:n kirjaa ”Lapsiperheiden hyvinvointi 2014” ja täten luotettava aineisto. Niemelän (2022) Pro gradu -tutkielma ”Kun rahat eivät riittäneet lastenvaatteisiin” - Hopen asiakasperheiden kokema huono-osaisuus, ansaitsevuus ja häpeä, vastasi sisällöltään erinomaisesti opinnäytetyön aiheeseen. Eri aineistoja tarkastelemalla ja kokoamalla huomasi niiden tuottavan samankaltaista tietoa, jolloin aiheeni tarkastelun luotettavuus myös kasvoi.

6.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimukset

Koska lapsiin panostaminen on sijoitus tulevaisuuteen, on lapsiperheiden huono-osaisuuden tutkiminen ja ymmärtäminen äärimmäisen tärkeää. Ymmärtämällä huono-osaisuuden mekanismeja ja ilmenemismuotoja, pystytään kehittämään oikeanlaisia ja oikea-aikaisia sosiaali- ja terveyspalveluita lapsiperheille huono-osaisuuden vähentämiseksi sekä ennaltaehkäisemiseksi. Oikeanlaisilla poliittisilla päätöksillä pystytään lisäämään tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta, joka hyödyttää pidemmällä aikavälillä koko yhteiskuntaa.

Opinnäytetyön tulokset voivat myös hyödyttävää sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia konkreettisesti työssään lapsiperheiden parissa. Huono-osaisuudelle altistavien tekijöiden huomioiminen ja tarvittaviin palveluihin ohjaaminen ovat avainasemassa lapsiperheiden hyvinvoinnin rakentamisessa.

Huono-osaisuuden tekijöihin ja niiden vaikutusmekanismeihin syventyessä, herää kuitenkin kysymys siitä, mitkä tekijät suojaavat huono-osaisuudelta, silloin kun lähtökohdat ovat altistaneet sille. Vaikka tutkimusten mukaan esimerkiksi vanhempien toimeentuloasiakkuus on monesti lapsille periytyvää, eivät kuitenkaan kaikki nämä lapset tule aikuisena olemaan toimeentulotuen varassa. He saattavat käydä pitkänkin koulutuspolun ja menestyä työelämässä hyvin. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus ei myöskään ole ennalta määritelty automaatio, vaan monet huono-osaisissa perheissä eläneet lapset ovat pystyneet katkaisemaan näitä ylisukupolvisuudenkierteitä aikuistuttuaan. Valitessa aineistoa opinnäytetyötä varten, eteen ei tullut juurikaan tutkimuksia huono-osaisuudelta suojaavista tekijöistä silloin kun lähtökohdat ovat sille altistaneet, joten se voisi olla hyvä jatkotutkimusaihe.

Lähteet

Berg, N. 2017. Huono-osaisuuden kasautuminen nuoruudesta keski-ikään. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. Nro 2/2017. Viitattu 12.5.2025. Saatavissa <https://journal.fi/sla/article/view/63657/25000>

EAPN-Fin Suomen köyhyyden vastainen verkosto. 2024. Hallituksen budjettiesitys uhkaa lisätä merkittävästi lapsiperheköyhyyttä. Viitattu 9.4.2025. Saatavissa <https://www.eapn.fi/hallituksen-budjettiesitys-uhkaa-lisata-merkittavasti-lapsiperhekoehyytta/>

Gothóni, R., Hyväri S., Kolkka M., & Vuokila-Oikonen P. (toim.). 2016. Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena – Diakonia-ammattikorkeakoulun tki-toiminnan vuosikirja 2. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsinki. Viitattu 25.4.2025. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117560/Ty%c3%b6el%c3%a4m%c3%a4_7_9789524932752.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 252/2006. Finlex. Viitattu 13.5.2025. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/2006/252>

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 164/2014. Finlex. Viitattu 13.5.2025. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/2014/164#OT0>

Harrastamisen Suomen malli. Tietoa. Viitattu 11.8.2025. Saatavissa <https://harrastamisensuomenmalli.fi/tietoa/>

ITLA Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. 2023. Lapsiperheköyhyys datana. Viitattu 26.3.2025. Saatavissa https://itla.fi/lapsiperhekoehyys-datana/#Lapsiperhekoehyys_maarittaa_elamankulkua

Kainulainen, S. & Saari J. 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.). Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Tampere: Kelan tutkimusosasto. 22–23. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/662442ad-91ae-4bd4-80df-a83bc98a12cf/content>

Kainulainen, S., Wiens, V. & Zitting, J. 2022. Eriarvoisuuden kaventamista monipuolisen tiedon avulla – esimerkkinä huono-osaisuus Suomessa-karttasivusto. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Diakhub tutkii, kehittää ja vaikuttaa Diakonia-Ammattikorkeakoulun vuosikirja 2022. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 94. Viitattu 12.5.2025. Saatavissa

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/792652/DIAK_Vuosikirja2_saavutettava.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.). 2020a. Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino.

Kallio, J. & Hakovirta, M. 2020b. Lapsuudessa koetulla köyhyydellä ja huono-osaisuudella on monenlaisia vaikutuksia yksilön elämään sekä lapsuudessa että myöhemmin aikuisuudessa. INVEST blog 12/2020. Viitattu 11.8.2025. Saatavissa <https://blogit.utu.fi/invest/2020/09/11/lapsuudessa-koetulla-koyhyydella-ja-huono-osaisuudella-on-monenlaisia-vaikutuksia-yksilon-elamaan-seka-lapsuudessa-etta-myohemmin-aikuisuudessa/>

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. Hoitotiede 2013, 25(4). Viitattu 15.3.2025. Saatavissa rajoitetusti https://moodle.lut.fi/pluginfile.php/1353621/mod_resource/content/1/kuvailevakirjallisuuskatsaus.pdf

Karvonen, S. 2016. Lasten moniulotteinen köyhyys indikaattoreiden valossa. Teoksessa Karvonen, S. & Salmi, M. (toim.). Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 54–67. Viitattu 15.4.2025. Saatavissa <https://core.ac.uk/download/pdf/78469975.pdf>

Kestilä, L., Karvonen, S., Jauhiainen, S. & Mikkola, H. (toim.) 2023. Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2023: tavoitteena sosiaalisesti kestävä Suomi. Työpaperi 14/2023. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Kela. Viitattu 12.5.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146429/TY%C3%962023_014_12042023e.pdf?sequence=19

Kontula, O. 2018. Perhebarometri 2018. 2020-luvun perhepolitiikkaa. Pdf-verkkotiedosto. Väestöliitto ry, Väestöntutkimuslaitos. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/d62c37b5-2020-luvun-perhepolitiikkaa_baro2018.pdf

Laihiala, T. 2020. Mitä leipäjonot kertovat lapsiperheiden huono-osaisuudesta? Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.). Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino. 73–92.

Laihiala T. & Ohisalo, M. 2017. Sosiaalipummit leipäjonossa? – Kansalaisten käsityksiä huono-osaisten ansaitsevuudesta. Teoksessa Saari, J. (toim.) Sosiaaliturvariippuvuus. Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa? Tampere: Juvenes Print. 233–258.

Lastensuojelulaki 417/2007. Finlex. Viitattu 13.5.2025. Saatavissa

<https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417>

Lastensuojelun keskusliitto. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Linnosmaa, I. & Väisänen, A. 2014. Ehkäisevien varhaislapsuuden palvelujen vaikuttavuus ja taloudellisuus. Teoksessa Särkelä, R., Siltaniemi, A., Rouvinen-Wilenius P., Parviainen, H. & Ahola, E. Hyvinvointitalous. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry. 171–179.

Lipponen, K. 2020. Resilienssi arjessa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2023. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 3.4.2025.

Saatavissa <https://www.mll.fi/ammattilaisille/lasten-oikeudet/perus-ja-ihmisoikeudet-ja-lapset/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Niemelä, I. 2022. ”Kun rahat eivät riittäneet lastenvaatteisiin” - Hopen asiakasperheiden kokemus huono-osaisuus, ansaitsevuus ja häpeä. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos. Viitattu 16.5.2025. Saatavissa

<https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/38d32cb1-ee37-4191-a7d5-a13e47903388/content>

Opetushallitus. 2023. Tietoa varhaiskasvatuksesta monialaisen yhteistyön tueksi. Viitattu

9.4.2025. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi>

Paananen, R. & Gissler M. 2014. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.). Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 208–214. Viitattu 17.6.2025. Saatavissa

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pelastakaa lapset. 2024. Lapsen ääni 2024. Lasten kokemuksia hyvinvoinnista, arjesta ja pienituloisuudesta. Pdf-verkkodokumentti. Viitattu 3.4.2025. Saatavissa

https://www.pelastakaalapset.fi/wp-content/uploads/2024/10/pelastakaa_lapset_lapsen_aani_2024_fi.pdf

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Salmi, M. 2020. Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyden kierrettä. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.). Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino. 37–71.

Salminen, A. 2023. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja joihinkin hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. Viitattu 26.3.2025. Saatavissa <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/15470/978-952-395-081-8%20%28PDF%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sotkanet. Kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakkaat vuoden aikana. Viitattu 3.4.2025. Saatavissa <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sy6xBQA=&region=s07MBAA=&year=sy5zAQA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.3&buildTimestamp=202503051302>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2014/1301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 9. Pdf-verkkodokumentti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.4.2025. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69914/URN_ISBN_978-952-00-3374-3.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://stm.fi/lapset-nuoret-perheet>

Suomen YK-liitto. Lasten oikeudet. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023a. Kasvatus- ja perheneuvonta. Viitattu 9.4.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/kasvatus-ja-perheneuvonta>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023b. Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyö. Viitattu 9.4.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito/sosiaalihuollon-paihde-ja-riippuvuustyo>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2025a. Lastensuojelu. Viitattu 14.5.2025. Saatavissa <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2025b. Lastensuojelu 2024. Viitattu 14.5.2025. Saatavissa <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>
- Tilastokeskus. 2025. 930 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2023. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://stat.fi/julkaisu/cm1hepbcn62b107w03plmxq8u>
- Toikka, E. & Haanpää, L. 2020. Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten subjektiiviseen hyvinvointiin. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.). Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino. 119–142.
- Ulkoministeriö. 2023. Suomelle suosituksia YK:n lapsen oikeuksien komitealta. Viitattu 14.5.2025. Saatavissa https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomelle-suosituksia-yk-n-lapsen-oikeuksien-komitealta
- Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House. Viitattu 3.4.2025. Saatavissa rajoitetusti <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517688666>
- Zitting, J. 2021. Miten huono-osaisuutta määritellään tutkimuksissa? Diakonia-ammattikorkeakoulu. Dialogi. Viitattu 24.3.2025. Saatavissa <https://dialogi.diak.fi/2021/08/17/miten-huono-osaisuutta-maaritellaan-tutkimuksissa/>
- Zitting, J., Wiens, V. & Kainulainen, S. 2020. Huono-osaisuus rasittaa kuntien taloutta. Yhteiskuntapolitiikka. Nro 3/2020. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140094/YP2003_Zittingym.pdf?sequence=2&isAllowed=y